

De Meester Kackadorisprijs 2009, een kritische noot

Jurriaan Fransman

Bij de toekenning van de Kackadorisprijs 2009 aan de Nederlandse Vereniging Kritisch Prikken (NVKP) zijn enige kanttekeningen te maken. Want hoe kon het gebeuren dat een paar amateurs met een website de publieke opinie zo konden beïnvloeden terwijl een gerespecteerd miljoeneninstituut als het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) dat kennelijk niet lukte?

Hoewel ik geen enkele sympathie heb voor de NVKP, zijn er bij het toekennen van de Kackadorisprijs 2009 wel degelijk een aantal kanttekeningen te plaatsen. Niet zozeer bij de inhoud van de argumentatie die aan het verlenen van de prijs ten grondslag ligt, wel bij de toon van het juryrapport en de superioriteit waarmee de Vereniging tegen de Kwakzalverij meent deze prijs te moeten rechtvaardigen. 'In de recente discussie over het vaccineren van jonge meisjes tegen baarmoederhalskanker was de NVKP prominent aanwezig en heeft zij zeker invloed gehad.' Opvallend was dat in het hele juryrapport de rol van het RIVM, verantwoordelijk voor het vaccinatieprogramma, niet een keer voorkomt en dat het mislukken van dit vaccinatieprogramma eenzijdig bij de NVKP wordt gelegd. In het huidige internettijdperk is het voorspelbaar en geaccepteerd dat naar aanleiding van vrijwel alle besluitvorming een maatschappelijk debat plaatsvindt. Dus ook over het besluit om breed te gaan vaccineren. Het verschil met vroeger is, dat die discussie niet alleen in kleine kring bekend is, maar direct wordt verspreid via het internet. En tegenreacties zijn volhardend. Wat aanvankelijk alleen een onderwerp voor een blog is, wordt een olievlek, net zo lang tot het een onderwerp is geworden voor de traditionele media; je kunt er als krant of tv-programma niet meer omheen. Eenmaal thema in de journalistiek, verschaft dat een actiegroep legitimiteit, al is dat vaak ten onrechte. En bovendien: in de (kwaliteits)journalistiek geldt het beginsel *Audite et alteram partem*, het hoor en wederhoor. Vanuit journalistiek oogpunt zou het uitermate onfatsoenlijk zijn geweest om de NVKP niet aan het woord te laten komen. Hoe onwelgevallig dat voor het RIVM en ook de VtdK was. Voorts bestaat een gezond wantrouwen, niet alleen in de medische wereld, tegen gevestigde instituties. Een wantrouwen dat door instituties vaak ook zelf in de hand wordt gewerkt doordat veel gevestigde organisaties in hun communicatie nauwelijks nog zijn doordrongen dat de informatiesamenleving drastisch is veranderd. Het is wat oud-hoogleraar ondernemingsethiek

H.J. van Luijk beschrijft als 'de democratisering van het moreel gezag'. Vroeger waren het de kerk, de staat of de wetenschap die de morele consensus bepaalden. Hun morele gezag is tanende en burgers maken onderling uit wat moreel aanvaardbaar is en wat niet. Dat binnen onderhavige casus een maatschappelijke discussie op gang zou komen, was voorspelbaar. Te meer ook, het juryrapport geeft dat ook aan, dat ook 'in wetenschappelijke kring nog gediscussieerd wordt over de voors en tegens van deze inenting.' Vanuit deze optiek is het onbegrijpelijk dat een professioneel instituut als het RIVM geen rekening heeft gehouden met mogelijke tegenreacties. In het openbare optreden van het RIVM was, wellicht onbedoeld, ook hooghartigheid te bespeuren: hoe anderen zo dom konden zijn en hoe goed alles door hen was overdacht. Er was geen sprake van enige empathie. Dat hoefde niet zo zeer tegenover de NVKP, maar wel tegenover al die jonge meisjes (en hun ouders) bij wie wel degelijk een vorm van angst voor mogelijke bijwerkingen, al dan niet gevoed en reëel, bestond. Of angst dan reëel is, doet niet meer ter zake. De communicatie was geheel *top-down* (een folder en een niet interactieve website) en er is op geen enkele manier ingespeeld op de belevingswereld van de doelgroep, bijvoorbeeld via msn, sms, Youtube, Hyves etc.

Een professioneel instituut als het RIVM had erop voorbereid kunnen en moeten zijn dat bij een dergelijk grootschalig vaccinatieprogramma deze voorspelbare processen zouden optreden. Dat de jury ('verwijtbaarheid en afkeuring' en 'de grootste zondaar') het mislukken van deze vaccinatiecampagne alleen in de schoenen schuift van een (amateur) vereniging als de NVKP is kortzichtig. Dat valt de VtdK aan te rekenen: zij kent een prijs toe aan klein duimpje: een *testimonium paupertatis*. Als er een Kackadorisprijs voor communicatie zou bestaan, zou het RIVM hoge ogen gooien. ●

Jurriaan Fransman is docent Communicatie- en Media Ethiek aan de Universiteit van Amsterdam.